

Kääpälän mylly osa I

Vanha mylly Niskalammelta päin. Päädyssä pärehöylä, turbiinikoppi, ränni ja asuintalon pääty.

Koristesilta myllyn pihapiiristä, sauna ja taustalla Markkolan pelto.

Myllyn tarina alkaa

Vuohijärven kauniilla asutusalueella on koti, johon **Raili Maunon** perhe muutti, kun Vekaranjärven varuskunta lähti laajenemaan aiemman kodin alueelle. Raili on kerännyt muistoja Luukosken alueelta myös ajasta ennen omaa syntymäänsä.

Julkaisemme kolmessa osassa tuon aiemmin julkaisemattoman palasen Valkealan historiaa, sillä kyseessä on enemmän kuin sukutarina. Tallessa on kauppakirjoja ja henkilökirjoituspapereita, jotka kiistattomasti todistavat perintönä kulkeneen tiedon oikeaksi, sekä poikkeuksellisen eläviä valokuvia myös arjen työstä. Tekstiä on Raili Maunon omista muistiinpanoista hiukan muokattu.

Kauppa

Tarina alkaa 21.9.1839, kun saharikirjanpitäjä **Jaakko Sjöholm** Viipurista osti Kääpälän ja Lipiälän talollisilta Luukosken putouksessa sijainneen myllyn paikan ja siinä rakennettuna olleen kotitarvemyllyn 550 ruplan kauppahinnalla. Suunniteltuaan oli rakennuttava kyseiselle paikalle kahden kivipar-

in tullijauhomylly. Jaakko Sjöholm lupasi myyjille tietyin ehdoin oikeuden jauhattaa viljaansa tullipaasti kotitarvejauhatuksessa.

Talolliset Esaias Jeremiaanpoika, Aatami Jaakonpoika, Jaakko Jaakonpoika ja Matti Matinpoika Pekkola, Matti Wikfors eli Pekkola, Esaias Mikonpoika, Esaias Erkinpoika ja Jeremias Antinpoika Kauppila, Mikko Esaiaanpoika ja Aatami Matinpoika Laatu, Mikko Jaakonpoika ja Matti Simonpoika Peuhu, Matti Matinpoika, Jeremias Matinpoika ja lisäksi Ristonpoika Lipiäinen sekä Pertteli Koki tunnustivat jauhatussopimuksen oikeellisuuden.

Anomus

Rakennusanomus lähetettiin Viipuriin. Suunnitelmaa Sjöholm perusteli hakemuksessaan, että vesimäärä riittää pitämään myllyn käynnissä kaikkina vuodenaikoina.

Patorakennelmien välinen korkeus oli kahdeksan jalkaa, neljä tuumaa ja linja, jota pitkin vesi virtasi ränninpohjaa myöten myllytupaan, oli kuusi jalkaa ja kolme tuumaa. Virta teki myös eräitä pie-

nempiä putouksia.

Jaakko Sjöholm selvitti anomuksessaan myös ne viljamäärät, jotka olisivat varmuudella saatavilla jauhatukseen Kääpälän ja Lipiälän taloista. Lähin kahden kiviparin tullijauhomylly oli 22 virstan päässä Siikakoskella Suurselänpäässä.

Pekkolan 60 tynnyrin, Kauppilan 44 tynnyrin, Laadun 62 tynnyrin, Peuhun 52 tynnyrin ja Lipiäisen 80 tynnyrin lisäksi laskettiin tulevan 160 tynnyriä Pihlajasaaren yksinäistaloista ja saman verran kahdesta talosta Hevosojan kylästä. Yhteensä 618 tynnyristä yksi kappa tynnyriä kohden tarkoitti tulla 20 tynnyriä ja 18 kappa.

Katselmus

Jaakko Sjöholmin anomuksen perusteella Luukosken myllylle saapui kuudentenatoista päivänä kesäkuuta 1840 kihlakunnan katselmustoimikunta Viipurista maanmittari **Carl Johan Gregorius Aminoff'in** johdolla. Paikalla oli myös lukuisa määrä maanomistajia lähiympäristöstä. He puolsivat luvan myöntämistä Sjöholmin hakemukselle.

Heinäntekoa Markkolan pellolla. Kuvasta on tunnistettu Aune, Rudolf, Martta ja Arvo sekä heidän poikansa Taito. Elävä kyläyhteisö piti vireänä myös myllyn toiminnan.

Keisarillisella tie- ja vesikulku-neuvojen johtokunnalla ei ollut mitään huomautettavaa hakemusta vastaan, joten katselmustoimikunta päätyi puoltamaan kahden kiviparimyllyn rakentamista Luukosken, paikalla ennestään sijainneen kotitarvemyllyn tilalle ja kantamaan keisarilliselle majesteetille ja kruunulle siitä koituvat verot.

Myllyn rakenne

Mylly rakennettiin. Aivan tarkkaa valmistumisaikaa ei ole tiedossa, mutta vuoden 1845 henkikirjasta löytyy ensimmäinen mylläri **Johan Tihlman**.

Mylly oli rakennettu hirsistä ja siinä oli pärekatto. Toisella pitkällä sivulla oli sisäänkäynti myllyyn ja erillinen, poikkipäin myllyyn nähdessä rakennettu, turbiinikoppi.

Sisäänkäynti myllyyn oli muutama lankkurappu keskitasanteelle. Heti vasemmalla, vain kaide suojanaan, virtaava vesi pyöritti "myllyn rattaita", joiden välillä oli leveä hihna. Rattaiden oikeampi nimitys lienee akselit.

Lattian toisella puolella kaksi kiviparia jauhoi jyvää, jotka myllymiesten säikeistä kaadettiin kivien yllä oleviin tuutteihin. Samassa tilassa oli myös kuorintalaite eli pahmastus. Oikealta meni raput alas, jossa kapeiden tuuttien päihin kiinnitettyihin säkkeihin valui valmis jauho. Takaseinällä oli jauhohinkalot. Alakerrasta oli ovi ulos. Sen eteen myllymies ajoi hevosensa ja lastasi jauhokuorman kotiin vietäväksi.

Metsän reunassa oli hevoskatos, joka oli yhdeltä sivulta auki. Toisinaan katoksessa oli hevosia vierieressä.

Kun lankuista tehty luukku avattiin myllyn yläpuolella, vesi Niskalammesta ja sen yläpuolisista vesistöistä Naara- ja Pesäntjärvestä soljui ränniä pitkin turbiiniin ja mylly jauhoi.

Myllyyn tultiin lähikylistä, Kääpälän ja Pyöriälän lisäksi Tuohikotista ja Sydänmaan taloista aina Tervarummusta asti. Niskalammen puoleisessa päädyssä oli pärehöylä ja myllytien puoleisessa päädyssä katoksellinen saha. Ne toimivat myös vesivoimalla, mutta eivät yhtä aikaa myllyn kanssa.

Pihapiiri

Niskalammen pohjukassa oli myllyn paja ja kaunis laituri kaitteineen. Asuinrakennus oli ensin yksikerroksinen hirsitalo ja vuodesta 1935 kaksikerroksinen. Ulkorappuina olivat vanhat myllykivet. Pihapiirissä oli aitat, navetta, maakellari ja joen rannalla sauna. Saunaan johti kaunis sireenikuja. Joen yli johti kaksi siltaa. Toisesta hevoset ja myöhemmin autot kuljivat Salmelaan, Seppälään ja Pyy-niemelle noin viiden kilometrin päähän myllyltä. Toinen silta johti pihapiiristä yli joen ja sitä sanottiin koristesillaksi.

Joen toisella puolella lautataapeleiden takana avautui Markkolan pelto ja sen reunassa ylös Myllymäkeä vei tie Kääpälään.

Mylly ja asuinrakennus talviasussaan.